

slovenski raziskovalni inštitut
istituto sloveno di ricerche
slovene research institute

POUK NA DALJAVO

Anketa med

vzgojitelji, učitelji in profesorji

Vrtci in šole s slovenskim učnim jezikom oziroma
dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji
(šolsko leto 2019/20)

Norina Bogatec

Trst, junij 2020

Uvod

V sodelovanju z *Deželno komisijo za slovenske šole* je Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) izvedel anketo o pouku na daljavo med pedagoškim kadrom, ki poučuje v vrtcih in šolah s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji.

Namen ankete je bil preveriti trenutno stanje in ugotoviti morebitne pomanjkljivosti, ki se pojavljajo pri izobraževanju na daljavo na vseh stopnjah šolanja.

Metodologija

Vzgojitelji, učitelji in profesorji so odgovarjali na spletni vprašalnik. Pri sestavi vprašalnika sta sodelovala Maja Melinc Mlekuž in Tomaž Simčič.

Anketiranje je potekalo maja 2020. Vprašalnik je izpolnilo 455 pedagoških delavcev oziroma 80 % od skupno 571 predvidenih. Med vzgojitelji je delež anketiranih 88-odstotni, med profesorji prvostopenjskih srednjih šol 81-odstotni, med učitelji osnovnih in profesorji drugostopenjskih srednjih šol pa 77-odstotni.

Opozorila

Analiza se opira na relativne vrednosti (odstotke). Absolutna vrednost (N), na osnovi katere so izračunani odstotki, je v razpredelnicah in grafikonih navedena pri posameznih postavkah.

Ko gre za številčno skromne podskupine anketiranih, se analiza opira na absolutne vrednosti.

Ker so odstotki v grafikonih zaokroženi na celo število, se vsota (100 %) lahko razlikuje za ± 1 %.

V opisni analizi odgovorov na vprašanja z lestvico od 1 do 5 sta odgovora 1 in 2 oziroma 4 in 5 združena.

Kratica b. o. pomeni brez odgovora in označuje delež anketiranih, ki niso odgovorili na vprašanje.

Dopolnila in opombe, ki so jih anketirani vnesli v vprašalnik, so navedene med navednicami v originalni obliki z manjšimi popravki.

Moška slovnična oblika je uporabljena kot nevtralna za oba spola.

Delež anketiranih, zajetih v analizi

Med 80-odstotnim deležem anketiranih jih 5 % ni uvedlo pouka na daljavo, 1 % pa jih ni odgovorilo na vprašanje.

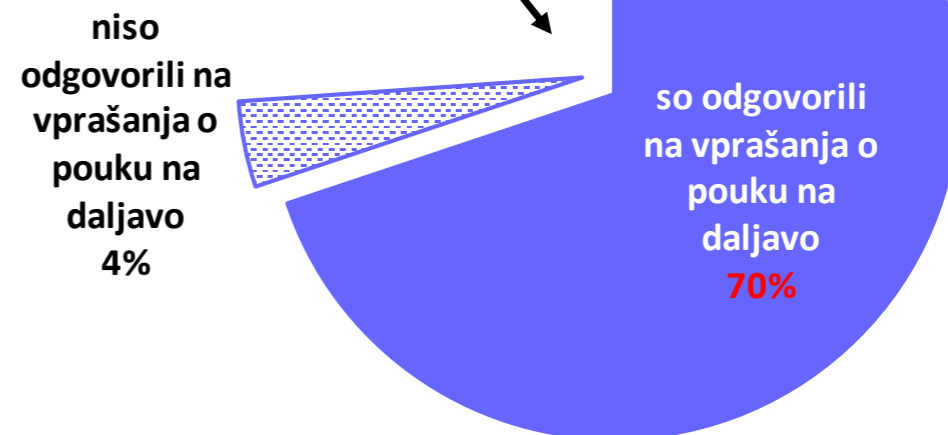
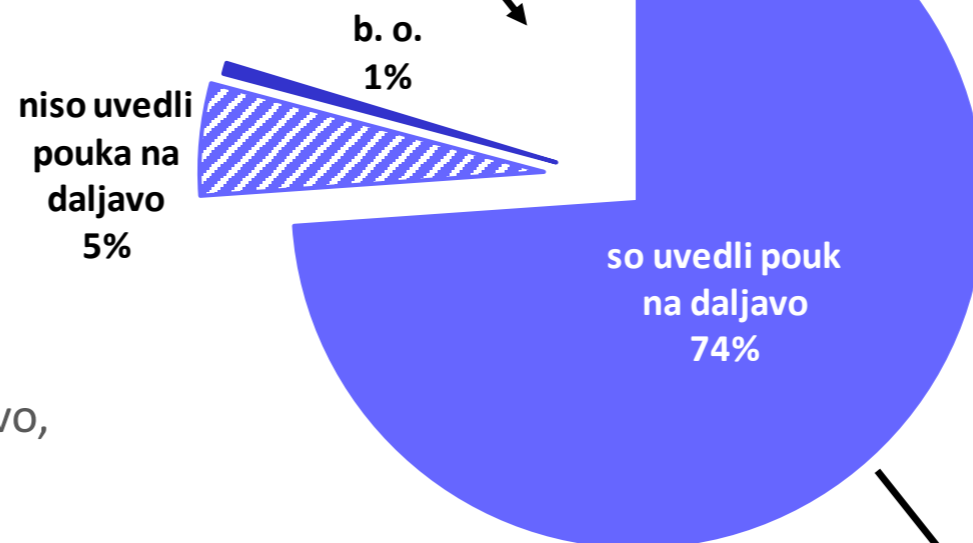
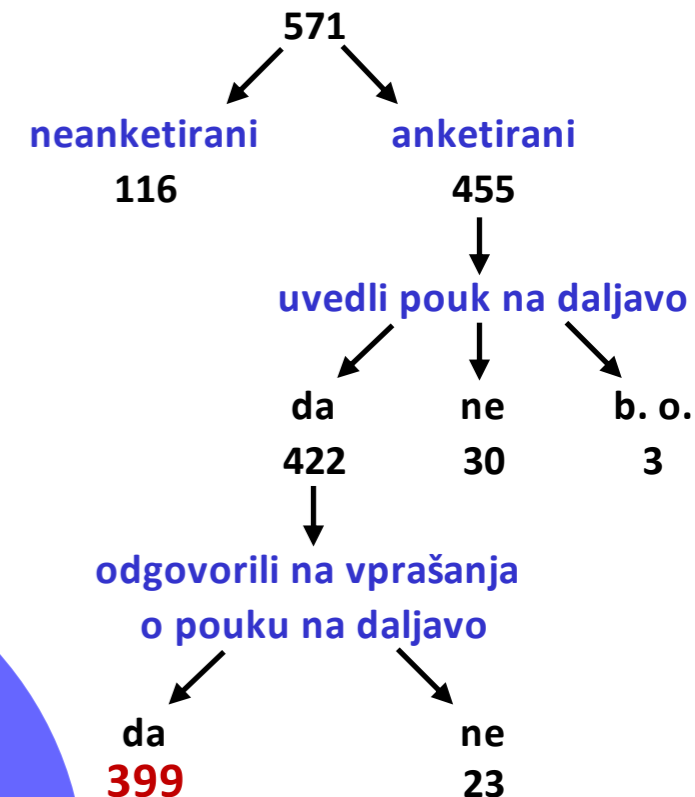
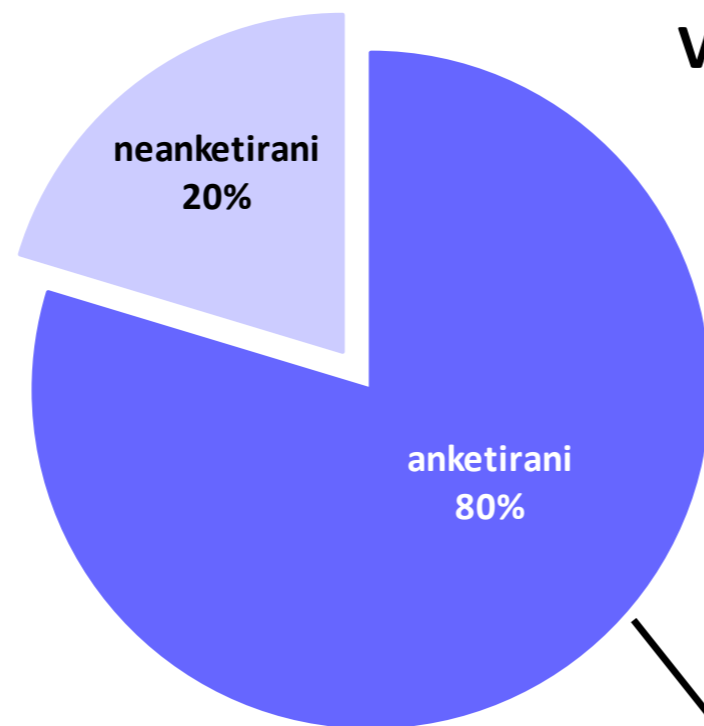
Dobra polovica (16 od skupno 30) tistih, ki pouka na daljavo niso uvedli, ni pojasnila razloga. Preostali take oblike pouka niso uvedli, ker se za to ne čutijo dovolj sposobni (6), pouk na daljavo se jim zdi neučinkovit (3), povezava z učenci ni urejena (2), imajo težave pri uporabi elektronskih orodij (2), ne razpolagajo z ustreznimi tehnološkimi pripomočki (2) ali se učenci ne odzivajo vabilu (1).

Med vsemi vprašanimi, ki niso uvedli pouka na daljavo, je največ učiteljev (18 od skupno 30).

Anketiranih, ki so uvedli pouk na daljavo, na ustrezna vprašanja pa niso odgovorili, je 4 %.

Analiza se opira na odgovore **70-odstotnega** deleža pedagoškega kadra oziroma na odgovore **399** pedagoških delavcev, ki so uvedli pouk na daljavo in izpolnili vprašalnik na to temo.

V absolutnih vrednostih: predvideni

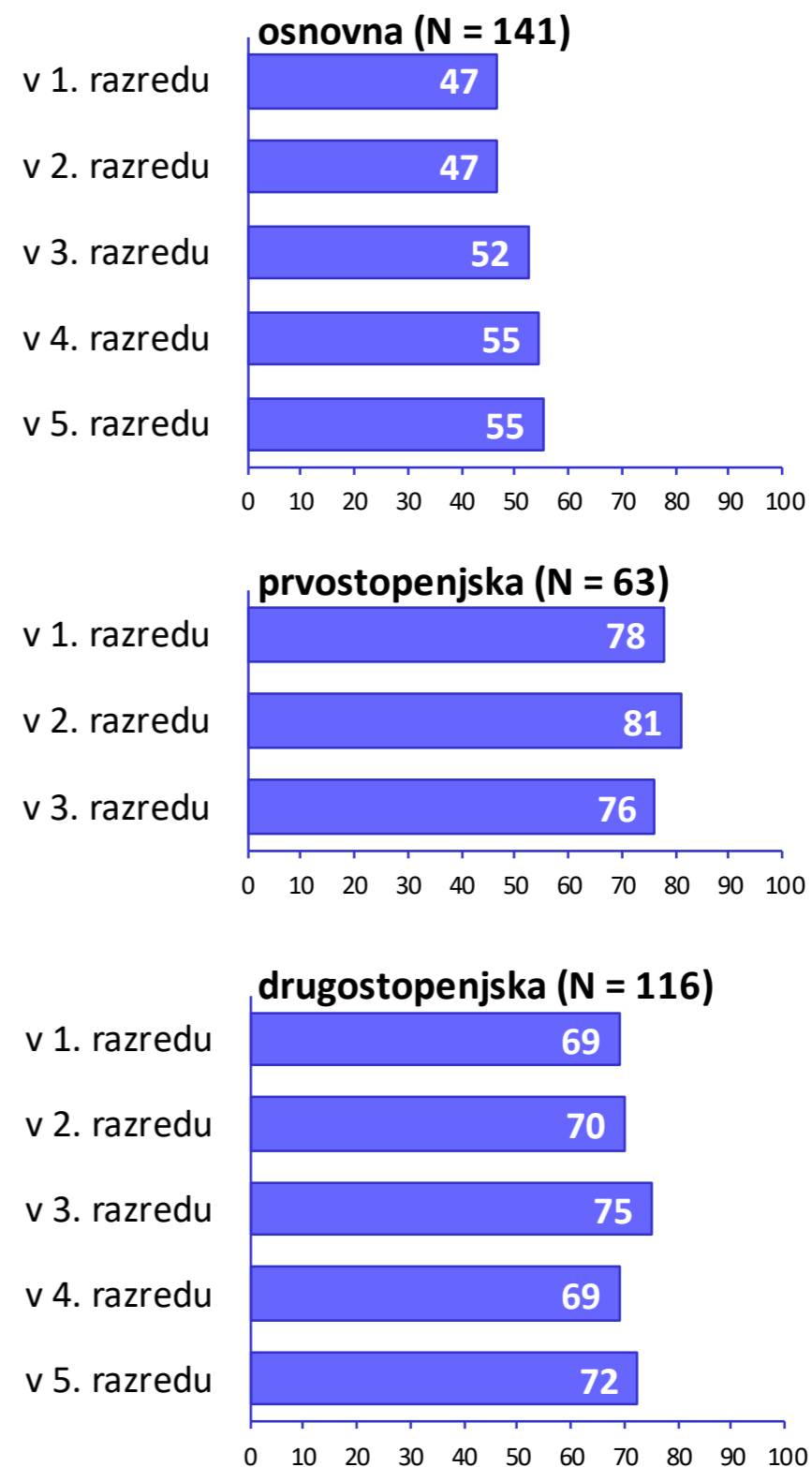

Značilnosti anketiranih

Delež anketiranih učiteljev, ki poučujejo v posameznih razredih, niha med 47 % in 55 %. Nižji odstotek v prvih dveh razredih je verjetno odvisen od prisotnosti razrednikov oziroma t. i. »prevalentnih učiteljev« v teh razredih in/ali od njihovega nižjega sodelovanja v anketi.

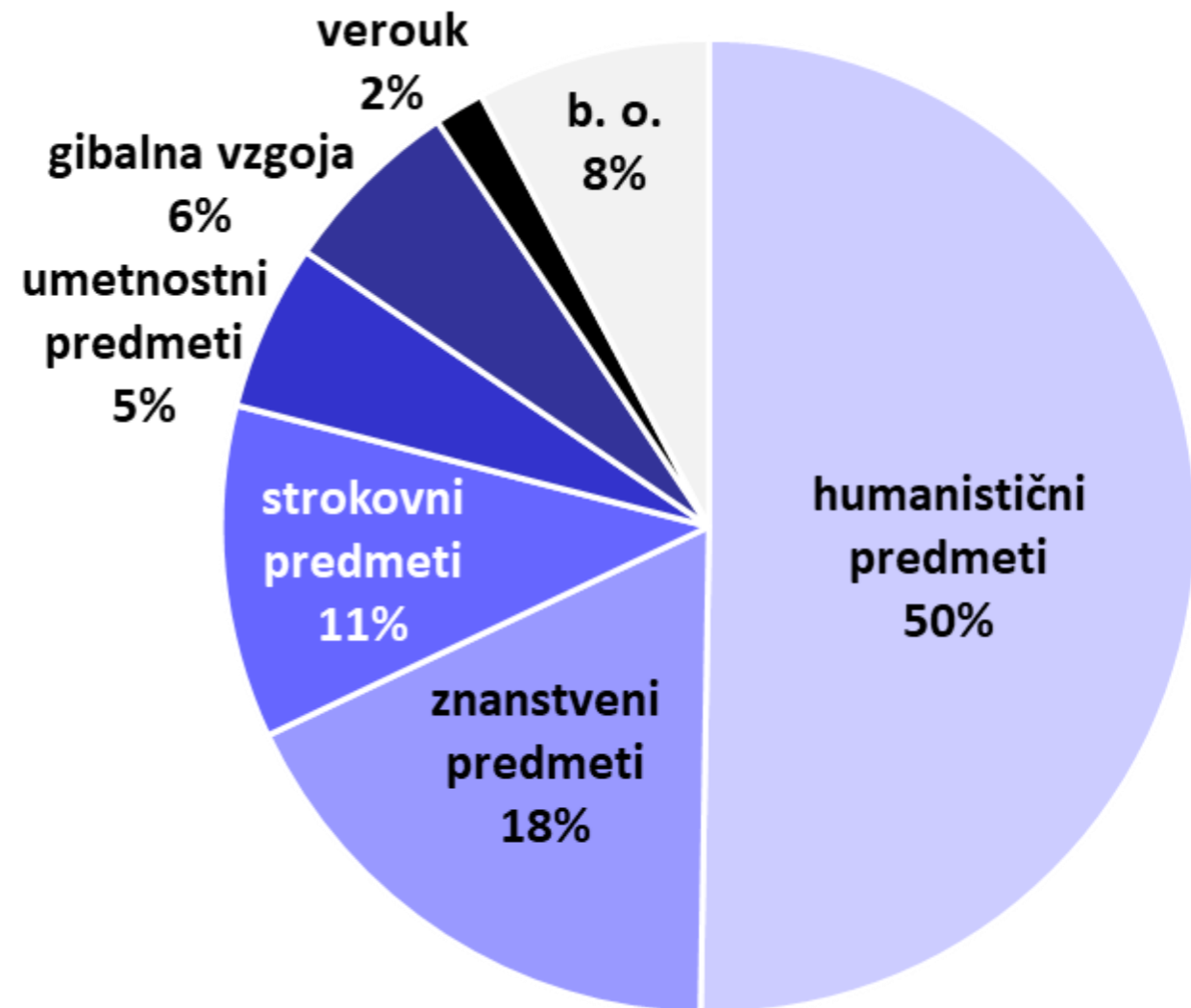
Nad tričetrtnski (od 76 % do 81 %) je delež profesorjev, ki poučuje v posameznem razredu prvostopenjske srednje šole, nekoliko nižji (od 69 % do 75 %) pa je delež profesorjev v posameznem razredu drugostopenjske srednje šole.

Razred, v katerem anketirani poučujejo, glede na stopnjo šolanja (v %)

**Anketirani glede na predmet, ki ga poučujejo
na srednji šoli (N = 181)**

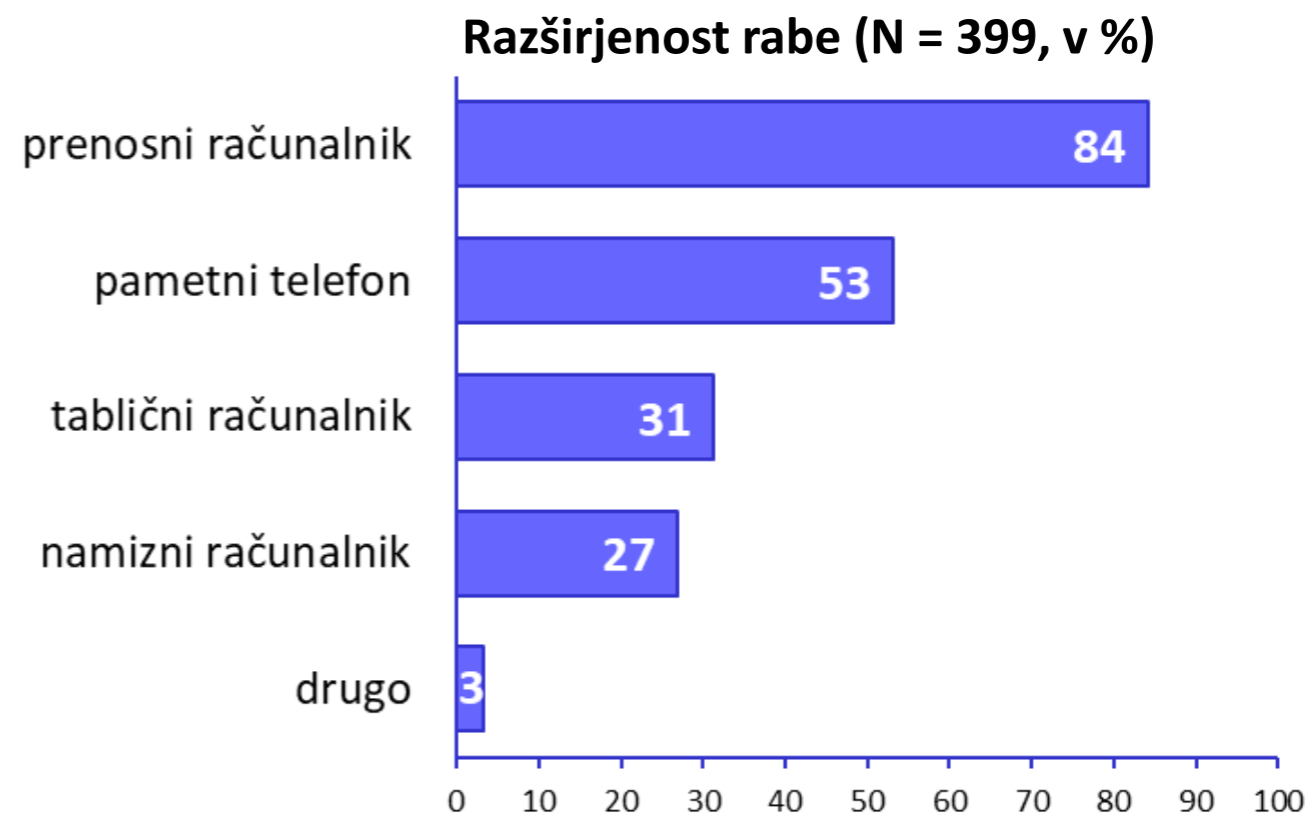
Točno polovica anketiranih profesorjev poučuje humanistične predmete. Profesorjev znanstvenih predmetov je 18 %, strokovnih pa 11 %. Umetnostne predmete poučuje 5 % profesorjev, gibalno vzgojo 6 %, verouk pa 2 %. Preostalih 8 % anketiranih profesorjev ni navedlo učnega predmeta.

Raba tehnoloških pripomočkov

Anketirani uporabljajo za izobraževanje na daljavo predvsem prenosni računalnik (84 %) in pametni telefon (53 %). Raba tabličnega (31 %) in namiznega računalnika (27 %) je manj razširjena.

Pod drugo so nekateri vprašani (13) navedli še druge pripomočke, kot so na primer skener, grafična tablica, kamera in tiskalnik.

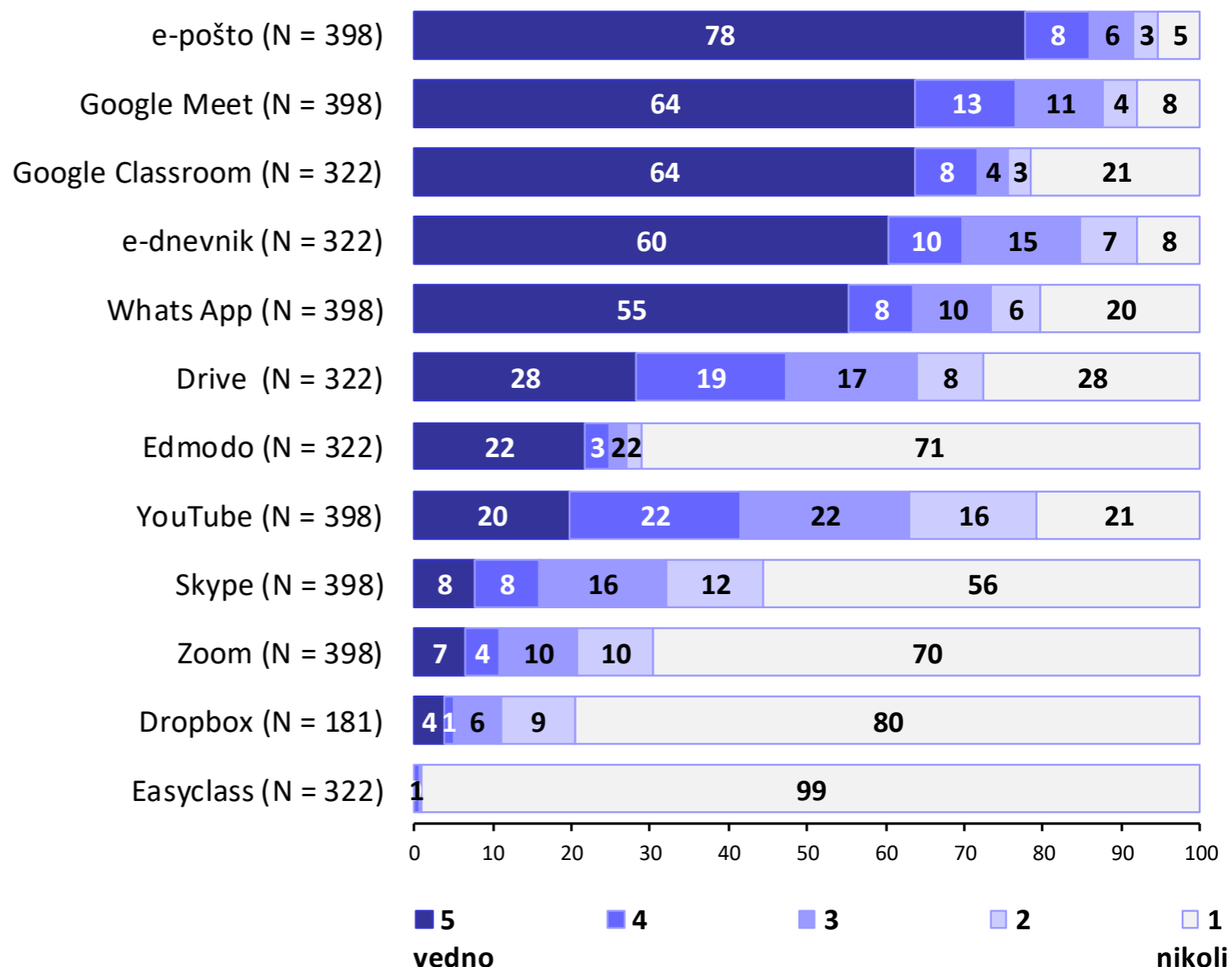

Pogostost rabe elektronskih učnih orodij in platform

Na lestvici od 1 do 5 (1 pomeni *nikoli*, 5 pomeni *vedno*) so anketirani označili, kako pogosto uporabljajo navedena elektronska orodja in platforme. Pri vodenju vzgojno-izobraževalnih dejavnosti na daljavo si anketirani najbolj pomagajo z e-pošto, Google Meetom, Google Classroomom, e-dnevnikom in WhatsAppom. Raba platform YouTube in Drive je enako razširjena, a manj pogosta. Četrtnina vprašanih si dosledno pomaga s platformo Edmodo, ki pa je veliki večini neznana. Nekoliko več jih uporablja Skype, čeprav večinoma občasno. Manj razširjeni sta platformi Zoom in Dropbox, najmanj pa Easyclass. Nekateri anketirani (28) so navedli še druga elektronska orodja, kot so na primer Padlet, Screencast-O-Matic in Kahoot.

Primerjava glede na stopnjo šolanja kaže, da je raba WhatsAppa pogostejša med vzgojitelji (78 %), Edmoda med profesorji prvostopenjskih srednjih šol (51 %), platform Google Meet (89 %), Google Classroom (88 %) in Drive (61 %) pa med profesorji drugostopenjskih srednjih šol.

Stopnja pogostnosti

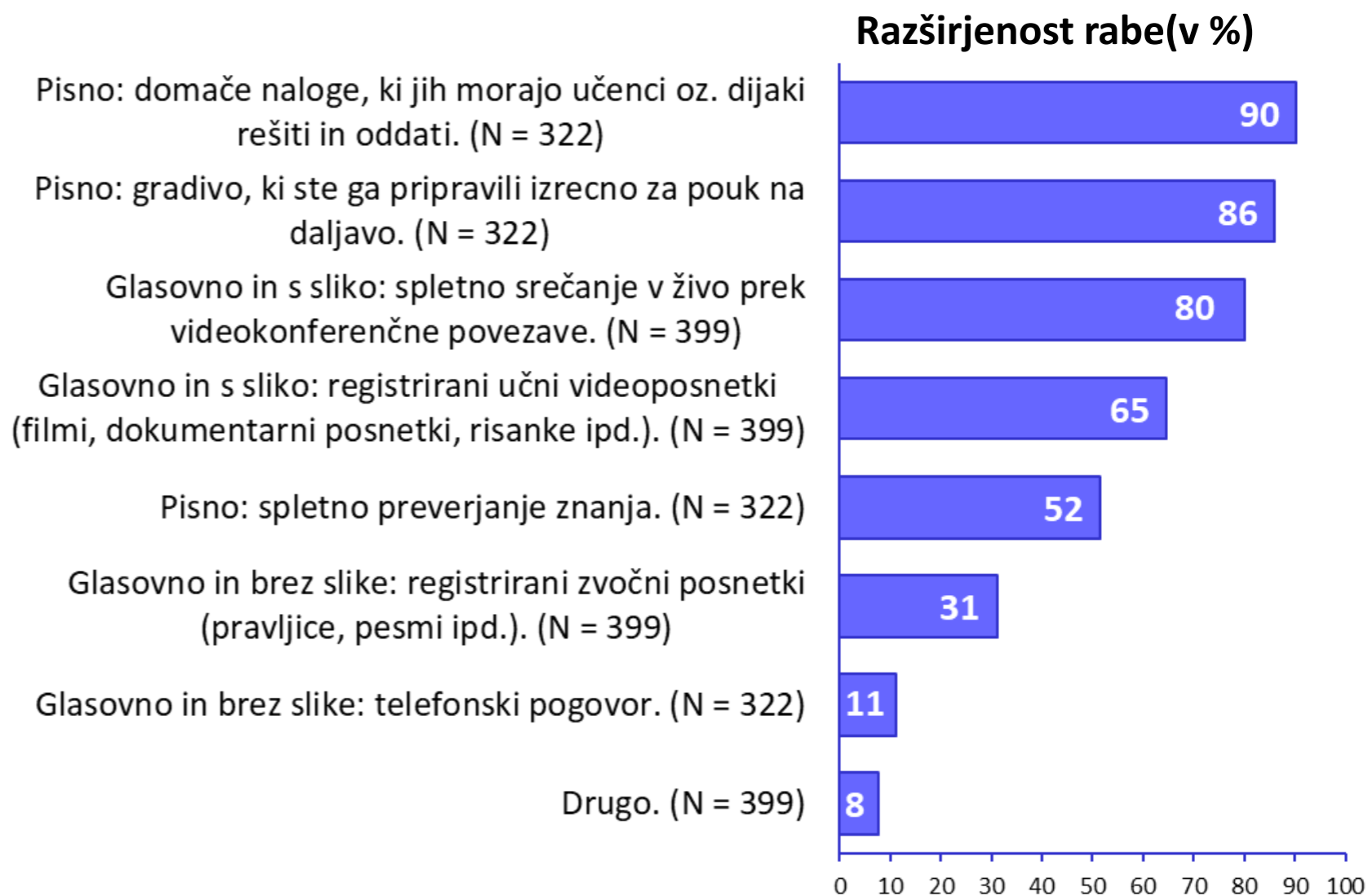

Opomba: N je enako številu anketiranih, katerim je bilo vprašanje namenjeno. N = 398 vključuje profesorje, učitelje in vzgojitelje, N = 322 vključuje profesorje in učitelje, N = 181 vključuje le profesorje.

Oblike pouka oz. vzgojno-izobraževalnih dejavnosti

Med izobraževanjem na daljavo velika večina anketiranih pošilja učencem in dijakom domače naloge (90 %), uporablja posebej pripravljeno gradivo (86 %) in vodi spletna srečanja v živo (80 %). Z učnimi videoposnetki si pomagata skoraj dve tretjini (65 %) vprašanih, spletno preverjanje znanja pa je uvedla dobra polovica (52 %). Približno tretjina (31 %) anketiranih pripravlja registrirane zvočne posnetke, medtem ko so telefonski pogovori manj razširjeni (11 %).

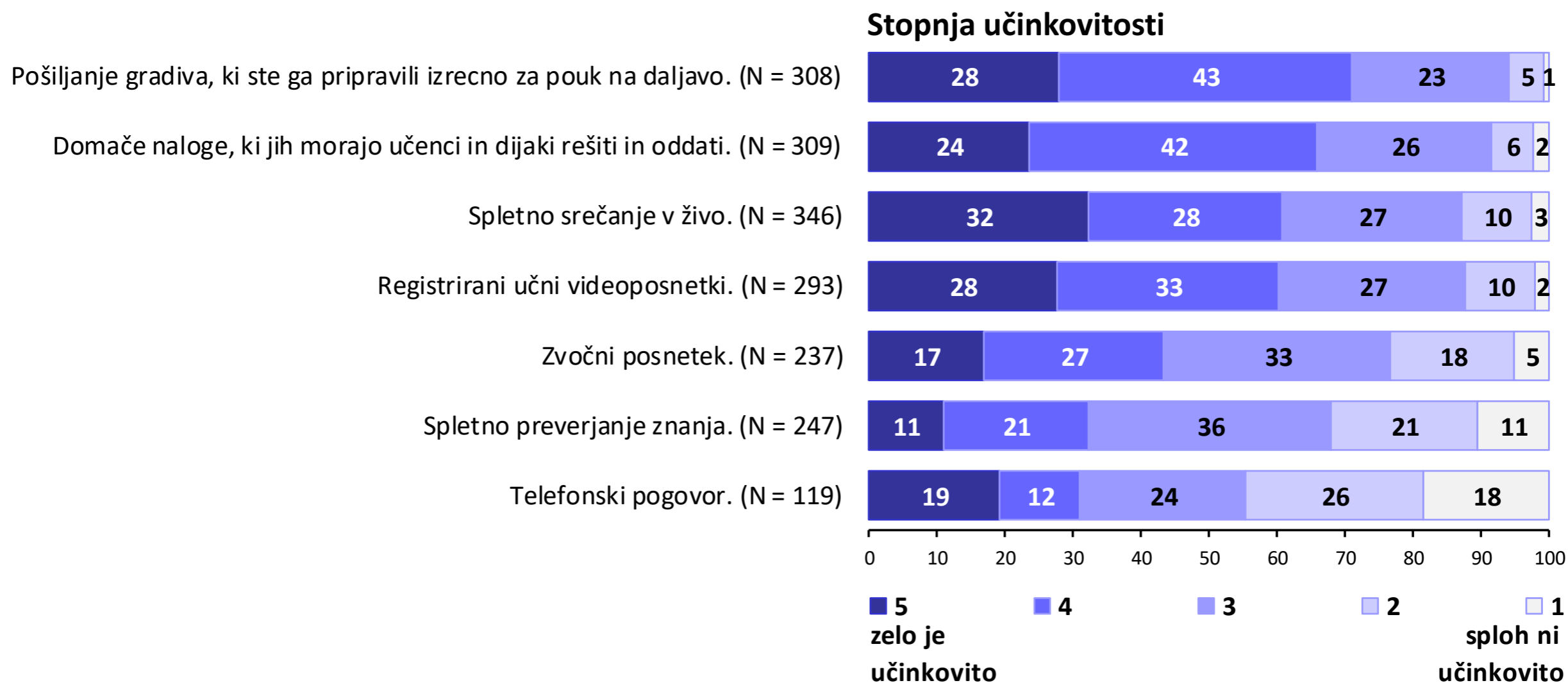
Iz primerjave glede na stopnjo šolanja je razvidno, da vodijo spletna srečanja v živo v večji meri profesorji drugostopenjske srednje šole (94 %), medtem ko si z videoposnetki v večji meri pomagajo vzgojitelji (78 %).

Opomba: N je enak številu anketiranih, katerim je bilo vprašanje namenjeno. N = 399 vključuje profesorje, učitelje in vzgojitelje, N = 322 vključuje profesorje in učitelje.

Učinkovitost uporabljenih oblik izobraževanja na daljavo

Na lestvici od 1 do 5 (1 pomeni *sploh ni učinkovito*, 5 pomeni *zelo je učinkovito*) so anketirani označili, koliko so posamezne oblike izobraževanja učinkovite na daljavo. Uporaba pripravljenega gradiva, domače naloge, spletno srečanje v živo in učni videoposnetki so za dobršen del (od 60 % do 71 %) anketiranih učinkoviti, nekoristni pa le za nekatere (od 6 % do 13 %). Bolj raznolika je ocena rabe zvočnih posnetkov, spletnega preverjanja in telefonskega pogovora: od 31 % do 44 % anketiranih jim pripisuje visoko učinkovitost, približno enak delež pa nizko (od 23 % do 44 %).

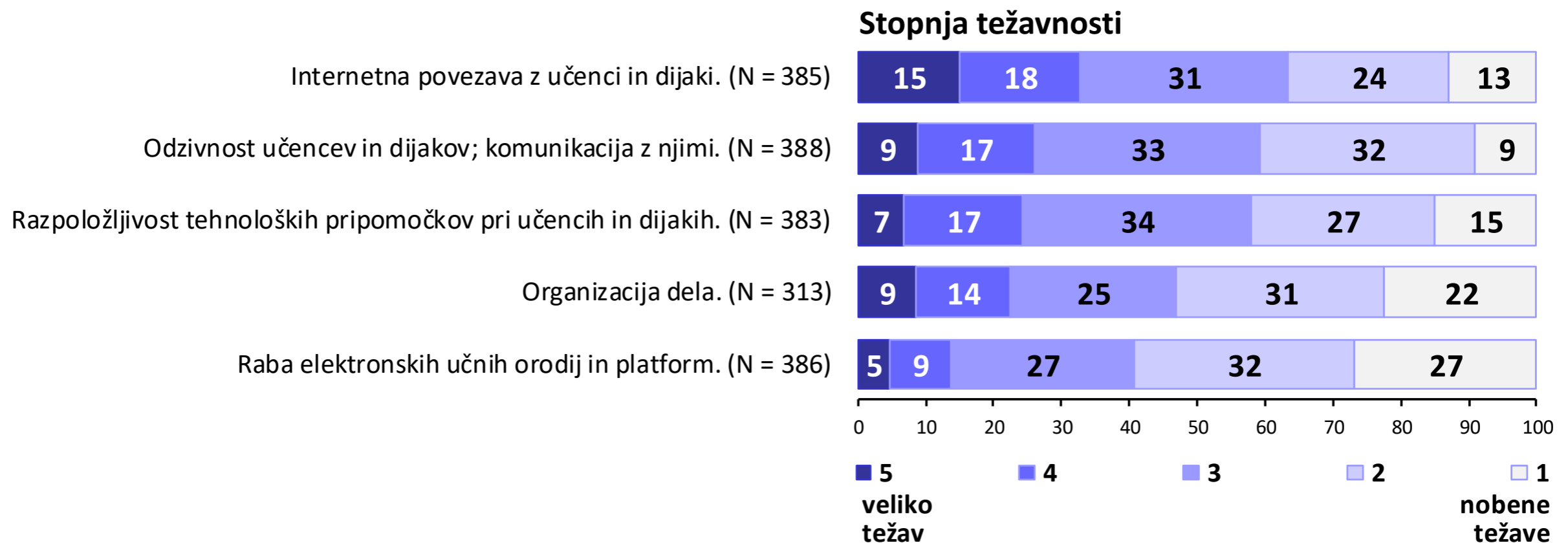

Opomba: N je enako številu anketiranih, ki so ocenili navedene oblike izobraževanja na daljavo.

Težave izobraževanja na daljavo

Na lestvici od 1 do 5 (1 pomeni *nobene težave*, 5 pomeni *veliko težav*) so anketirani označili stopnjo težavnosti oz. količino težav, ki jim jih navedeni vidiki povzročajo pri vodenju pouka na daljavo. Anketirani se glede internetne povezave z učenci oziroma dijaki razporejajo dokaj enakomerno med tistimi, ki imajo velike težave (33 %), srednje (30 %) in (skoraj) nobene težave (37 %). Podobno razporeditev kažejo odgovori o odzivnosti učencev in dijakov ter odgovori o njihovi opremljenosti s tehnološkimi pripomočki: delež anketiranih z resnimi težavami je sicer nekoliko manjši in niha okoli četrtnine (od 24 % do 26 %), več pa je takih, ki teh težav nima (od 41 % do 42 %). Organizacija dela in raba elektronskih orodij težita v še manjši meri, saj z njima nima težav več kot polovica anketiranih (od 53 % do 59 %).

Iz primerjave glede na stopnjo šolanja je razvidno, da se težave s komunikacijo z otroki (41 %) in z rabo elektronskih orodij pojavljajo v večji meri med vzgojitelji (24 %).

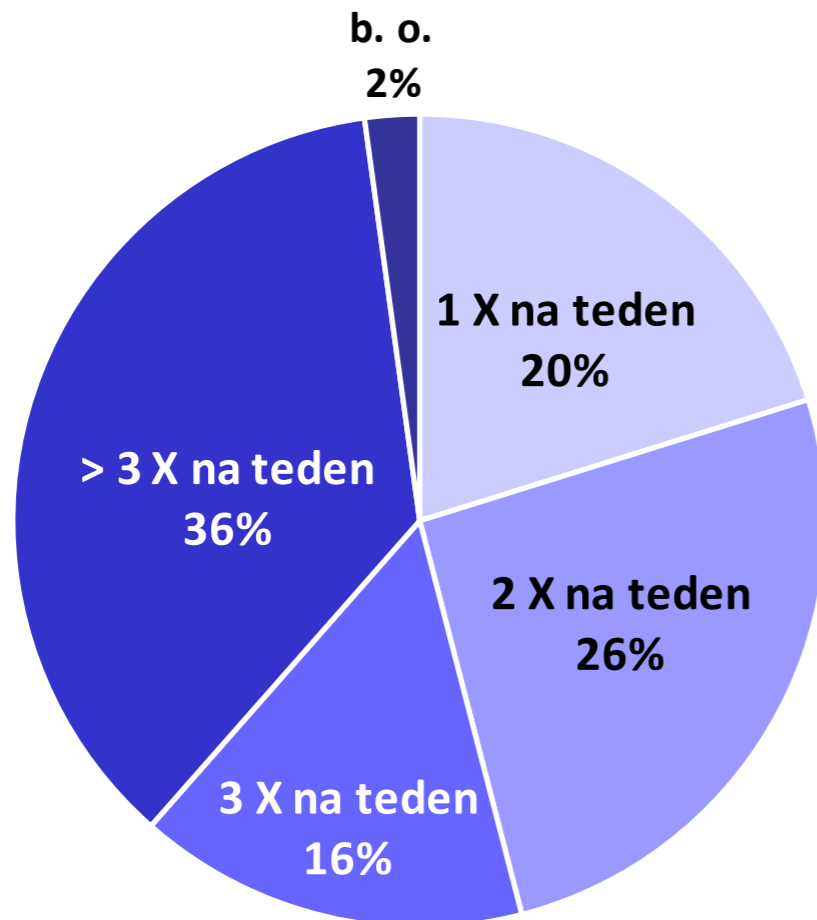
Opomba: N je enako številu anketiranih, katerim je bilo vprašanje namenjeno. N > 382 vključuje profesorje, učitelje in vzgojitelje, N = 313 vključuje profesorje in učitelje.

Stiki z otroki, učenci in dijaki

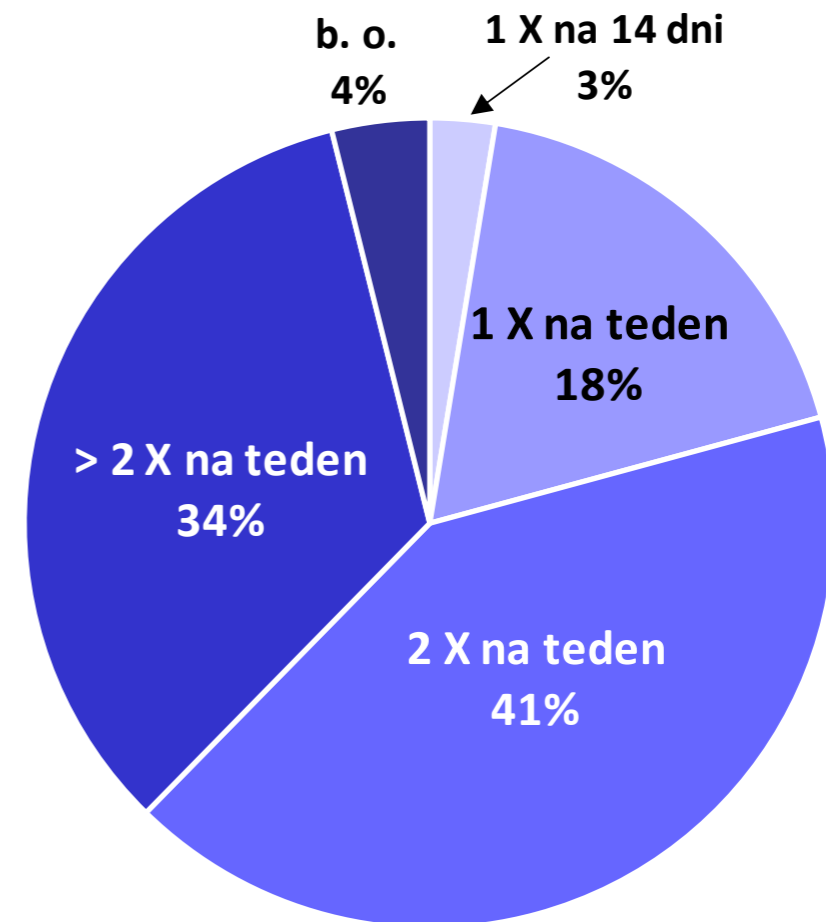
Dobra polovica (52 %) anketiranih učiteljev in profesorjev je v stiku s svojimi učenci oziroma dijaki trikrat na teden in več, preostali (46 %) pa so v stiku manj pogosto (enkrat ali dvakrat na teden).

S predšolskimi otroki je večina (41 %) vzgojiteljev v stiku dvakrat na teden. Pogostejše stike jih ima dobra tretjina (34 %), redkejše pa preostalih 21 % vzgojiteljev.

Pogostnost stikov z učenci in dijaki (N = 322)

Pogostnost stikov z otroki (N = 77)

Pouk na daljavo: pogledi in stališča

Na lestvici od 1 do 5 (1 pomeni *sploh se ne strinjam*, 5 pomeni *se popolnoma strinjam*) so anketirani označili stopnjo strinjanja s prvim sklopom trditev o izobraževanju na daljavo.

Med anketiranim pedagoškim kadrom je zelo razširjeno prepričanje, da zahteva ta oblika pouka veliko dodatnega dela: tako misli kar 87 % vprašanih.

Večinski, čeprav manj izrazit, je tudi delež anketiranih, ki doživlja to obliko pouka kot lepo izkušnjo, ampak le v izrednih oz. specifičnih situacijah (65 %), cenijo sodelovanje s kolegi in kolegicami (63 %) in sprejemajo pouk na daljavo kot ustvarjalen izziv (57 %). S temi stališči le delno soglaša približno petina vprašanih (od 18 % do 21 %), ravno toliko (od 17 % do 22 %) jim nasprotuje.

Mnenja o uspešnosti prilagajanja učencev in dijakov izobraževanju na daljavo so bolj raznolika: da se učenci in dijaki težko prilagajajo, se strinja 41 % anketiranih, slaba tretjina (31 %) zaznava kakšno težavo, preostali (29 %) pa teh težav ne opažajo.

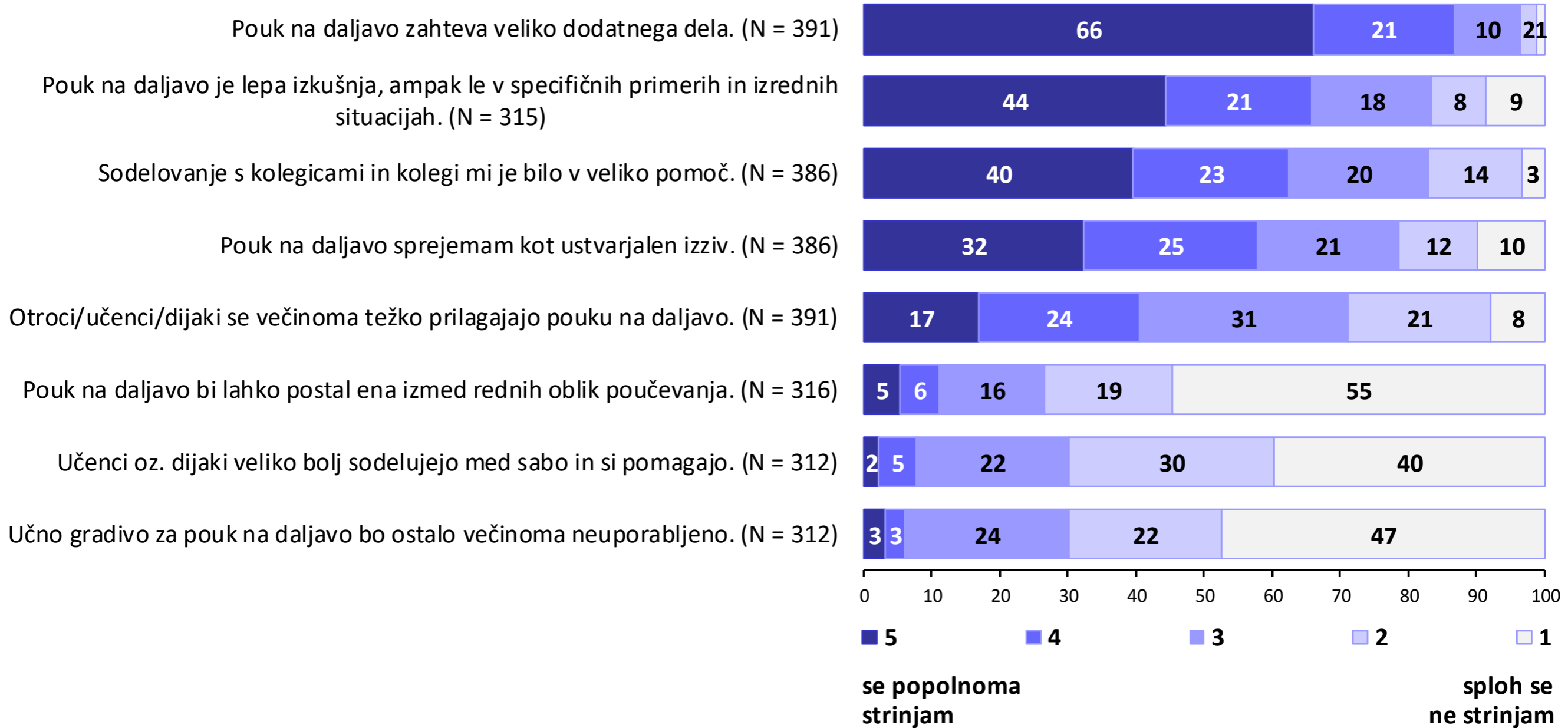
Možnost, da bi pouk na daljavo lahko postal ena izmed rednih oblik poučevanja, navdušuje le nekatere (11 %). Skoraj tri četrtine (74 %) vprašanih tej možnosti nasprotuje, drugi (16 %) pa je ne izključujejo povsem.

Večina vprašanih (70 %) opaža, da se v tem obdobju sodelovanje med učenci oziroma dijaki ni povečalo. Občasnim primerom tesnejšega sodelovanja je priča 22 % anketiranih, bolj pozitivne izkušnje pa imajo zelo redki (7 %).

Zelo redki (6 %) tudi menijo, da bo učno gradivo za pouk na daljavo ostalo večinoma neuporabljeno. Dobri dve tretjini (69 %) vprašanih trdita ravno nasprotno, medtem ko bo skoraj četrtina (24 %) ustvarjeno gradivo uporabila le delno.

Iz primerjave glede na stopnjo šolanja izhajajo nekatere razlike: zamisel o pouku na daljavo kot ene izmed rednih oblik poučevanja si utira pot predvsem med profesorji drugostopenjskih srednjih šol (19 %); vzgojitelji (56 %) v večji meri opozarjajo na težave prilagajanja dejavnostim na daljavo; pomanjkanje dejavnega sodelovanja učencev opažajo predvsem učitelji (84 %); profesorjem drugostopenjskih srednjih šol pa je sodelovanje s kolegi manj v pomoč (44 %) kot ostalim.

Stopnja strinjanja s prvo sklopom trditev

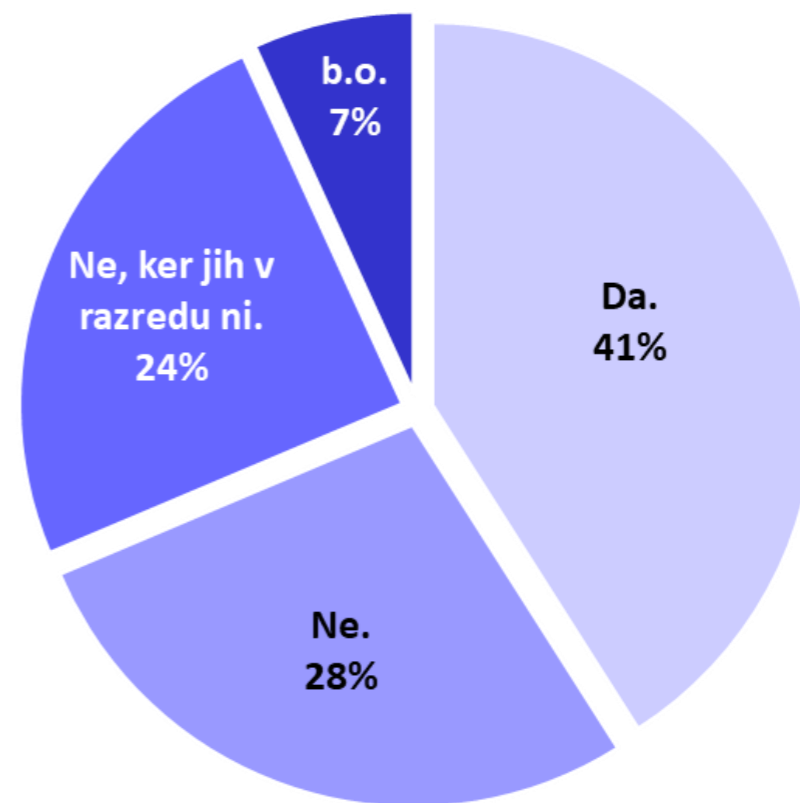
Opomba: N je enako številu anketiranih, katerim je bilo vprašanje namenjeno. N > 385 vključuje profesorje, učitelje in vzgojitelje, N < 317 vključuje profesorje in učitelje.

Priprava dodatnega gradiva za učence oziroma dijake ...

..., ki nimajo internetne povezave (N = 322)

... s specifičnimi učnimi težavami (N = 322)

Dobre tri četrtine vprašanih (76 %) v razredu nima učencev oziroma dijakov, ki doma ne bi imeli internetne povezave. Med tistimi učitelji oz. profesorji, ki take primere imajo, je 9 % zanje pripravilo kakšno dejavnost ali gradivo, 12 % tega ni storilo, nekateri pa na to vprašanje niso odgovorili.

Večina anketiranih (41 %) je učencem oziroma dijakom s specifičnimi učnimi težavami namenila kakšno gradivo ali dejavnost, 28% pa teh ni pripravilo. Primerov s specifičnimi učnimi težavami nima slaba četrtina (24 %) vprašanih, nekateri (7 %) pa odgovora niso navedli.

Pouk na daljavo: pogledi in stališča

Na lestvici od 1 do 5 (1 pomeni *sploh se ne strinjam*, 5 pomeni *se popolnoma strinjam*) so anketirani označili stopnjo strinjanja z drugim sklopom trditev o izobraževanju na daljavo.

Velika večina (88 %) vprašanih izjavlja, da jim načrtovanje in priprava pouka na daljavo vzame veliko časa, kar 79 % vprašanih pa se strinja s trditvijo, da je ocenjevanje na daljavo težko popolnoma objektivno.

Povratne informacije staršev pomembno vplivajo na načrtovanje izobraževalnega procesa skoraj tri četrtine (72 %) anketiranih, medtem ko je njihov vpliv pri 22 % vprašanih manj poudarjen.

Visok je tudi delež zaskrbljenih anketirancev (62 %), da učenci in dijaki ne bodo dobili zadostnega znanja. Med preostalimi je ta skrb manj izrazita (21 %) oziroma je (skoraj) ni (17 %).

Dobra večina (60 %) anketiranih se v novi vlogi vzgojitelja/učitelja/profesorja na daljavo dobro znajde. Drugi (23 %) se tej vlogi počasneje prilagajajo, nekateri (16 %) pa jo težko prenašajo.

Pozitiven odziv staršev na pouk na daljavo zaznava več kot polovica anketiranih (56 %), nekaj pa je tudi takih, ki opažajo pri starših mlačnejši (29 %) oziroma negativen odziv (14 %).

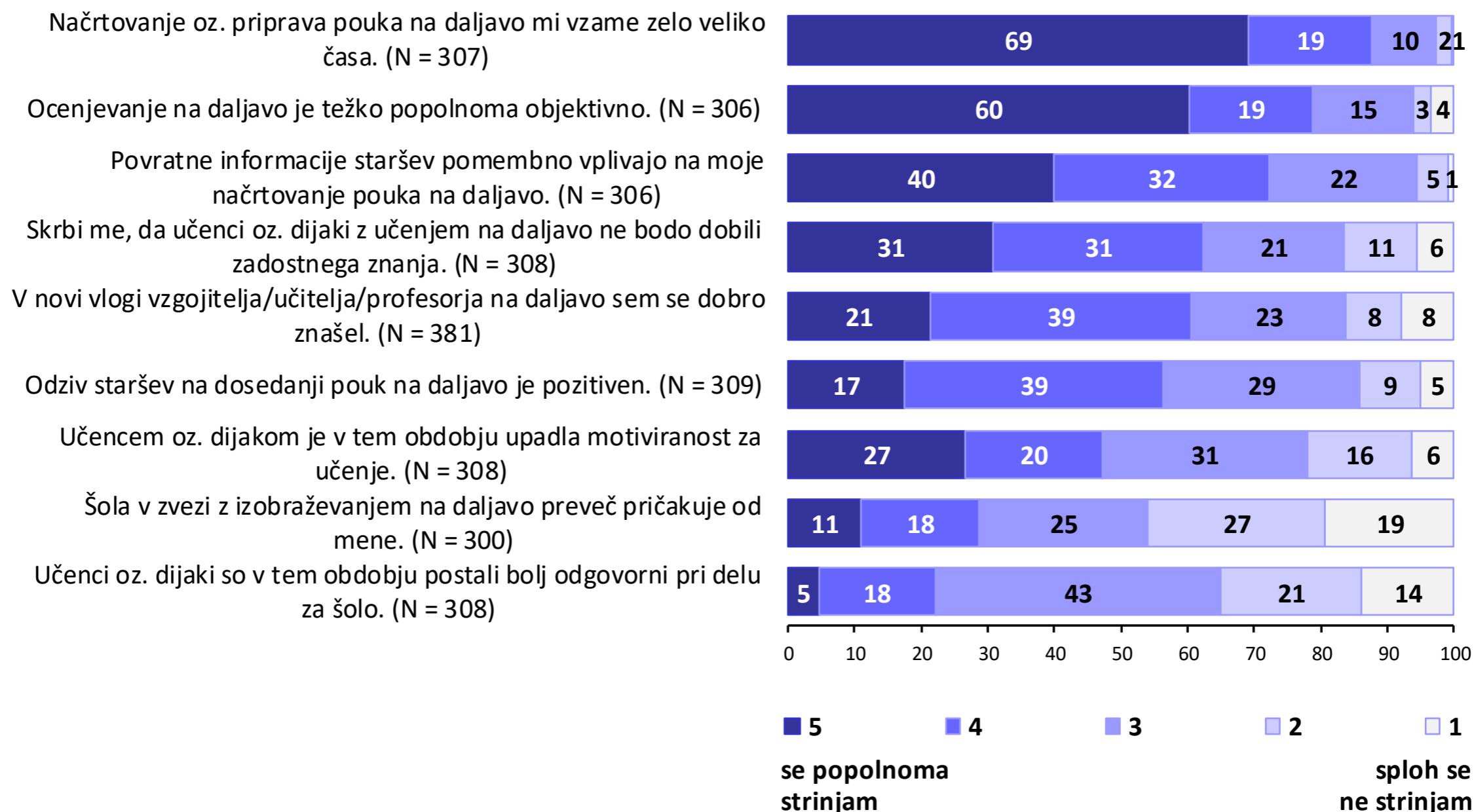
Precej bolj raznolika so mnenja o motiviranosti učencev in dijakov v času izobraževanja na daljavo: da njihova motiviranost upada, se strinja dobršen del anketiranih (47 %), delno soglaša skoraj tretjina (31 %), preostalih 22 % vprašanih pa trditev ne prepriča.

Čeprav večina anketiranih (46 %) nima občutka, da bi šola v zvezi z izobraževanjem na daljavo preveč pričakovala od njih, preostala dobra polovica pa le čuti zmeren (25 %) oziroma močan (29 %) pritisk prevelikih pričakovanj.

Trditev, da so učenci in dijaki v tem obdobju postali bolj odgovorni pri šolskem delu, prepriča samo 23 % anketiranih, dobra tretjina (35 %) s trditvijo ne soglaša, medtem ko se večina (43 %) vprašanih le deloma strinja oziroma meni, da se to dogaja, a verjetno le pri nekaterih učencih in dijakih.

Primerjava glede na stopnjo šolanja izpostavlja podatek, da upad motiviranosti med učenci še posebno zaznavajo osnovnošolski učitelji (62 %). Med slednjimi in profesorji prvostopenjskih srednjih šol je močan pritisk prevelikih pričakovanj bolj občuten (36 % oziroma 34 %).

Stopnja strinjanja z drugim sklopom trditev

Opomba: N je enako številu anketiranih, katerim je bilo vprašanje namenjeno. N > 380 vključuje profesorje, učitelje in vzgojitelje, N < 310 vključuje profesorje in učitelje.

Nekaj zaključnih ugotovitev

- Visoka udeležba sodelujočih vzgojiteljev, učiteljev in profesorjev v anketi je znak zavzemanja in prizadevanja pedagoškega kadra za čim bolj nemoteno nadaljevanje vzgojno-izobraževalnega dela v novih okoliščinah izobraževanja na daljavo. O tem pričajo tudi dopolnila, pojasnila, namigi in razmišljanja anketiranih v opombah in odprtih vprašanjih.
- Uvajanje pouka na daljavo je bilo za marsikoga težavno zaradi pomanjkanja jasnih smernic, uporabnih navodil in napotkov ter nezadostne usklajenosti in slabe koordinacije znotraj posamezne šole in med šolami, kar je negativno vplivalo zlasti na delo tistih, ki poučujejo v različnih šolskih okoljih. Anketirani so se *»v tej situaciji znašli od danes do jutri«*. Sodelovanje med kolegi jim je (bilo) večinoma v pomoč, saj na primer niso vsi *»enako usposobljeni za delo z digitalnimi pripomočki«*.
- Ker je izobraževanje na daljavo možno le ob delujoči internetni povezavi in uporabi digitalnih aplikacij, sta razpoložljivost in učinkovitost teh pripomočkov predpogoj, da lahko pouk na daljavo sploh poteka oziroma da poteka na najboljši način. Ne čudi torej dejstvo, da so anketirani še posebej izpostavili težave, ki jih povzroča internetna povezava, neustreznost razpoložljive tehnološke opreme in pomanjkanje *»tehnične pomoči na šoli«*. Opozorili so tudi na potrebo po primernejših elektronskih učnih orodjih ter po usposabljanju in izpopolnjevanju za učinkovito rabo vseh možnosti, ki jih nudijo digitalni pripomočki in aplikacije. Pomanjkanje digitalnih didaktičnih gradiv v slovenskem jeziku (ni uporabno vse, kar prihaja iz Slovenije, ker *»njihovi učni programi večkrat ne ustrezajo našim«*) dodatno otežuje njihovo delo. Nekateri izpostavljajo tudi vprašanje povračila stroškov, ki jih zahteva prilagajanje novim oblikam pouka.
- Sodelovanje staršev je za vzgojitelje in učitelje ključnega pomena, saj je komunikacija z otroki odvisna od njihove odzivnosti, vpletenosti in pomoči, ti namreč *»na nek način prevzemajo vlogo dodatnega učitelja«*. Mnenja o vpletenosti staršev v izobraževanje na daljavo se sicer razlikujejo (nekatera so pozitivna in pohvalna, druga podčrtujejo potrebo po večjem sodelovanju in razumevanju), na kar verjetno vpliva siceršnja kvaliteta odnosa med šolo in starši, pa tudi možnosti, ki jih starši dejansko imajo glede na svoje družinske in delovne obveznosti ter znanje slovenskega jezika. Odzivnost in sodelovanje na daljavo sta pri mlajših otrocih vsekakor bolj problematični. Pomanjkanje *»stika z otroki v živo«*, *»fizične prisotnosti«* in čustvene bližine, ki ga velika večina vprašanih izrecno izpostavlja, še posebno otežuje delo vzgojiteljev in učiteljev.

- Odzivanje oz. sodelovanje učencev in dijakov je odvisno od različnih dejavnikov. Marsikdo med anketiranimi potoži, da se razlike v motiviranosti, uspešnosti in napredovanju z izobraževanjem na daljavo poglobljajo, kar je lahko odvisno tudi od njihove percepcije, da učenci oziroma dijaki ne sodelujejo med sabo in si ne pomagajo veliko bolj kot prej. Povratne informacije staršev so večinoma v pomoč, kjer pa jih ni, si anketirani težko ustvarijo realno sliko tega, *»kaj se na drugi strani dogaja«*, ter težje ocenijo, koliko je lahko pouk na daljavo dejansko učinkovit in kako bi lahko pomagali razredu oziroma učencem in dijakom v težavah. Precej razširjeni so tudi resni pomisleki glede preverjanja in ocenjevanja znanja, kar povečuje med vprašanimi zaskrbljenost, da učenci in dijaki ne bodo pridobili zadostnega znanja.
- Anketirani so si večinoma enotni, da zahteva izobraževanje na daljavo veliko dodatnega dela, načrtovanja in priprave ter da je ta oblika pouka primerna le v izrednih situacijah. Kljub naporu in težavam (*»delo učitelja se je več kot potrojilo«*) pa večina vprašanih sprejema tako obliko pouka kot ustvarjalen izziv, saj bo gradivo, ki so ga sami pripravili izrecno za izobraževanje na daljavo, še uporabno in *»koristno tudi med poukom v razredu«*. Nekdo celo meni, da bi lahko pouk na daljavo *»vključili v običajno didaktično prakso«* in uporabili kot *»dodatek pouku v razredu«*, *»za individualno delo npr. kot podporni ali dodatni pouk«* ali kot obogatitev digitalnih zmožnosti. Med anketiranimi pa je tudi kar nekaj povsem negativno naravnanih, za katere je *»učenje na daljavo popolna katastrofa«*, *»je nečloveško, bodisi za otroke kot za učitelje«* oziroma *»je negacija didaktike in socialno nevarna dejavnost«*.